

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen

Miljöbyrå

Närvarande

KS - CG - MP - NF - TA - MN - WV

Frånvarande

Justerat

Omedelbart

Ordförande

Lantråd

Katrin Sjögren

Föredragande

Vicelantråd

Camilla Gunell

Protokollförare

Miljöingenjör

Mona Kårebring-Olsson

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 5

Utskottsbetänkande nr 15/2014-2015 angående
medborgarinitiativ ”Förbud mot plastkassar”

ÅLR 2015/11589

86 S4

Lagtinget har den 27 november 2015 översänt transumt ur protokollet från den 16 september 2015 varur inhämtas lagtingets beslut med anledning av medborgarinitiativet ”Förbud mot plastkassar” (MI 2/2014-2015).

Lagtinget beslöt att uppmana landskapsregeringen att utreda möjligheten att vidta lagstiftningsåtgärder för att plastkassar och plastpåsar för engångsbruk vilka överläts i minuthandeln ska förbjudas.

Landskapsregeringen har utrett frågan och beslöt att det i dagsläget inte är aktuellt att förbjuda plastkassar och plastpåsar, **bilaga 1 S416P05**. Däremot kommer en ändring av Europaparlamentet och rådets förpackningsdirektiv, som innebär att antalet plastbärkassar ska minska, att implementeras under året.

Utskottsbetänkande angående medborgarinitiativ ”Förbud mot plastkassar”

Bakgrund

Landskapsregeringen har den 27 november 2015 mottagit lagtingets beslut med anledning av medborgarinitiativet ”Förbud mot plastkassar” (MI 2/2014-2015).

Medborgarinitiativets motivering: Vi anser att plastkassar och plastpåsar är en helt onödig produkt. Platskassar kan ersättas med permanenta kassar, till exempel av tyg och plastpåsar med papperspåsar. Plastkassarna och plastpåsar leder till ett svårt och skadligt avfallsproblem och till enorm nerskräpning. Det är en ekologisk katastrof, särskilt i den marina miljön. Det kväver fiskar, dränker vattendäggdjur, förgiftar människor och djur samt ödelägger marina ekosystem.

Lagtingets beslut: Lagtinget beslöt att uppmana landskapsregeringen att utreda möjligheten att vidta lagstiftningsåtgärder för att plastkassar och plastpåsar för engångsbruk vilka överläts i minuthandeln, ska förbjudas.

Landskapsregeringen har begärt ett utlåtande från Ålands Näringsliv om vilka konsekvenser ett förbud mot plastkassar och plastpåsar skulle ha för den åländska handeln:

Ålands Näringsliv omfattar inte ett generellt förbud mot plastkassar, då detta skulle påverka den lokala handeln negativt och ha tveksamma miljömässiga fördelar. Ålands Näringsliv föreslår istället en utveckling där man vidtar åtgärder som föranleder en generell prishöjning på bärkassar i syfte att öka återanvändningen. Prishöjningen kunde med fördel kombineras med insamlingar till olika miljöprojekt.

http://www.naringsliv.ax/sites/www.naringsliv.ax/files/attachments/utlatande_plastkassar_mars_2016_2.pdf

Det har även skett en ändring av förpackningsdirektivet som syftar till att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar. Ändringen ska vara implementerad den 27 november 2016. Med tunna plastbärkassar (<50 µm) avses de plastkassar som livsmedelsbutiker säljer och som övrig handel tillhanda håller. Mycket tunna plastbärkassar (<15 µm) får undantas enligt direktivet eftersom de behövs av hygienskal och för att minska matavfall.

De åtgärder som medlemsstaterna vidtar ska omfatta antingen det ena, eller båda, av följande alternativ:

a) Ett antagande av åtgärder för att säkerställa att den årliga förbrukningsnivån inte överskrider 90 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2019 respektive 40 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2025, eller motsvarande mål fastställda enligt vikt. Mycket tunna plastbärkassar får undantas från de nationella förbrukningsmålen.

b) Ett antagande av instrument för att säkerställa att tunna plastbärkassar senast den 31 december 2018 inte tillhandahålls kostnadsfritt på försäljningsställen för varor och produkter, såvida inte lika effektiva instrument införs. Mycket tunna plastbärkassar får undantas från dessa åtgärder.

Finlands miljöcentral har gjort en utredning, på uppdrag av miljöministeriet, med förslag på hur direktivet kan implementeras i riket. Utredningen finns publicerad på finska. Enligt uppgift från miljöministeriet föreslår Finlands miljöcentral åtgärden att avgiftsbelägga alla plastbärkassar, även de från t.ex. sport- och klädesbutiker, men inte från apotek. Grunden för detta undantag är skyddet av individen när läkemedel hemlevereras. Ett alternativ kan också vara en frivillig överenskommelse mellan butikerna och myndigheterna. Enligt ansvarig tjänsteman är en frivillig överenskommelse mest intressant, men någon politisk diskussion har ännu inte skett.

Det uppskattas att 85 % av plastkassarna i Finland redan nu är avgiftsbelagda. Utredningen visade också att affärer har ganska stor förtjänst på plastbärkassar. Plastbärkassar kostar ca 1-2 cent/styck i inköp för affärerna och säljs för 15-20 cent. Finlands miljöcentral rekommenderar även att informationskampanjer genomförs för att öka medvetandet hos konsumenterna.

Miljöministeriets kommentar till medborgarinitiativet är att de inte kommer att förbjuda plastkassar och plastpåsar eftersom det inte finns tillräckliga miljöskäl för detta.

Svenska Naturvårdsverket har också utrett frågan om hur direktivet bäst ska implementeras. Deras förslag är att det ska ställas krav på att ta ut ett lägsta pris om 5 kronor per plastbärkasse. Idag betalar konsumenterna 1,50-2 kronor i livsmedelsbutikerna. Kravet ska omfatta alla plastbärkassar och även tjockare plastbärkassar för att förhindra att handeln övergår till tjockare plast för att undvika kravet. I sällanköpsbutiker är bärkassarna ofta tjockare än 50 µm.

De har också undersökt konsekvenserna av ett förbud, men konstaterar att det inte kan anses vara kostnadseffektivt i jämförelse med andra styrmedel. Ur ett statligt perspektiv är förbud inte speciellt kostsamt att införa. Den stora kostnaden uppstår för aktörer som tillhandahåller plastbärkassar till konsumenter och för konsumenter. De totala miljöeffekterna av ett förbud beror på vilken typ av bärkasse som kommer att ersätta de förbjudna plastbärkassarna. Ett förbud riskerar att öka efterfrågan på pappersbärkassar som bland annat bedöms kräva högre energianvändning i produktionen. De konstaterar dock att ett förbud är juridiskt genomförbart. Kostnaden för att införa ett krav på lägsta pris på plastbärkassar bedöms vara relativt lågt. Lagändringar krävs, men det medför inga betydande kostnader för handeln. Att införa en avgift är förknippad med betydligt högre kostnader eftersom alla som tillhandahåller plastbärkassar måste betala in avgiften till t.ex. en fond. Någon myndighet ska förvalta fonden, säkerställa att pengar betalas in, samt betala ut pengarna.

Naturvårdsverket konstaterar att frivilliga avtal eller överenskommelse mellan stat och branschorganisationer skulle kunna vara ett alternativ. Det är dock komplext och tidskrävande att ta fram ett juridiskt bindande avtal. Ett frivilligt avtal garanterar inte att det uppsatta målet om minskad förbrukning kan nås. Staten har då inte någon möjlighet att ställa tvingande krav eller införa sanktioner om det uppsatta målet inte nås.

<http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2016/rapport-plastbarkassar-v16.pdf>

Det är juridiskt möjligt att införa ett förbud mot plastbärkassar oavsett väggdjocklek på Åland i och med ändringen av förpackningsdirektivet. Förutsättningen är dock att ett sådant förbud ska vara dels proportionerligt och dels icke-diskriminerande. Främst proportionalitetsaspekten av ett förbud, alltså att åtgärden ska stå i proportion till sitt syfte, torde kräva utförligare utredning för att säkerställa att unionsrätten efterföljs.